

Udskriftsdato: 13. december 2025

FOU nr 2014.0043 (Gældende)

2014-43. Tilsynsbesøg på Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center Bispebjerg

Ministerium: Folketinget

Opfølgning / Opfølgning til

LBK nr 1729 af 02/12/2010 § 1

2014-43. Tilsynsbesøg på Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center Bispebjerg

Under et tilsynsbesøg på et børne- og ungdomspsykiatrisk center blev ombudsmandens besøgshold opmærksom på, at to ansatte tog fat i en mindre dreng, der opholdt sig i centrets gård. De ansatte trak drengen indenfor, selv om han satte sig til modværge. Efterfølgende hørte besøgsholdet, at drengen ikke havde villet komme ind til undervisning, og at han var blevet fastholdt to gange.

Drengen var dagpatient på centret, og da psykiatrilovens regler om tvang ikke gælder for dagpatienter, var der ikke hjemmel i loven til at bruge tvang. Der var heller ikke hjemmel i reglerne om nødværge eller nødret.

Ombudsmanden anså det for meget kritisabelt, at der var blevet anvendt tvang over for drengen.

(Sag nr. 12/00257)

Herunder gengives ombudsmandens redegørelse om sagen:

Ombudsmandens endelige vurdering

Jeg har nu gennemgået sagen i lyset af den udtalelse, som jeg den 15. maj 2013 modtog fra Region Hovedstadens Psykiatri bilagt Sundhedsstyrelsens udtalelse af 28. februar 2013. Jeg har endvidere inddraget de bemærkninger, som Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse er fremkommet med i brev af 4. november 2013.

I udtalelserne har Region Hovedstadens Psykiatri og Sundhedsstyrelsen redegjort for de spørgsmål, som jeg rejste i mit brev af 16. februar 2012 på baggrund af en episode, som mine medarbejdere oplevede ved besøget den 31. maj 2011 på centret. Episoden og spørgsmålene var i mit brev beskrevet således:

”En episode om anvendelse af fysisk magt

Ved rundgangen på centret ca. kl. 10 blev besøgsholdet opmærksom på et tilfælde af tvang. Besøgsholdet så fra vinduerne i afsnittet for spiseforstyrrelser ud i den lukkede gård med legeplads hvor en mindre dreng blev fastholdt og ført med magt af to-tre voksne ind i afsnittet for større børn. Han satte sig til modværge, bl.a. ved at sætte foden mod døren. Hans ben blev taget væk, og han blev skubbet ind og trukket i armen.

Senere på rundgangen i afsnittet for større børn kom besøgsteamet forbi det værelse hvor drengen nu opholdt sig sammen med en eller flere ansatte. Gennem den lukkede dør kunne man høre at han råbte højt (ukvemsord) og græd og skreg.

Besøgsteamet fik en mundtlig rapport om forløbet af afdelingssygeplejersken for afsnittet for større børn. Hun oplyste at der var tale om en dagpatient, en dreng på 9 år, med ADHD og en lidelse inden for autismspektret. Han var blevet afleveret af faderen om formiddagen, noget senere end sædvanligt, fordi det havde været en lidt anderledes morgen for patienten – noget med at faderen skulle flytte. Drengen er meget afhængig af faste og forudsigelige dagsrytmer, og han var påvirket af morgenens uvante rytme og ville derfor ikke komme indenfor og gå i skole. Skolestuerne ligger i tilknytning til centret for større børn.

Efter afdelingssygeplejerskens udsagn var det fagligt korrekt – med den diagnose drengen har – at tvinge ham ind i stedet for at træde tilbage og lade drengen få lidt frirum. Vurderingen af at der var

handlet korrekt, blev understøttet af centerchefen. Afdelingssygeplejersken oplyste endvidere at tilfældet formentlig ikke ville blive indberettet som anvendelse af tvang, men at hele forløbet ville blive skriftligt registreret. Faderen til drengen ville når han senere på dagen ville afhente drengen, få oplysning om hele forløbet med tidspunkter etc.

Som nævnt ovenfor har ombudsmanden modtaget materiale vedrørende episoden – dels kopi af et 'Skema til dokumentation af Fysisk magtanvendelse', dels kopi af 'Daglige notater' og kopi af en læges notat i OPUS.

På baggrund af episoden, den efterfølgende samtale herom med ledelsen og afdelingssygeplejersken og det efterfølgende tilsendte materiale kan det efter min opfattelse være tvivlsomt om forudsætningerne for anvendelsen af fysisk magt i psykiatrilovens § 17, jf. § 14, stk. 2, og § 24 i bekendtgørelse nr. 1338 af 2. december 2010 om anvendelse af anden tvang end frihedsberøvelse på psykiatriske afdelinger, har været til stede.

Endvidere kan der efter min opfattelse også være tale om en episode der er indberetningspligtig til sygehusmyndigheden og Sundhedsstyrelsen, jf. § 21 i bekendtgørelse nr. 1342 af 2. december 2010 om tvangsprotokoller og optegnelser samt registrering og indberetning af tvang samt udskrivningsaftaler og koordinationsplaner på psykiatriske afdelinger, jf. psykiatrilovens § 20. Det fremgår ikke af det materiale jeg har modtaget, at der er foretaget indberetning fra centret.

Endelig kan det efter min opfattelse også være tvivlsomt om registreringen i 'Skema til dokumentation af Fysisk magtanvendelse' lever op til kravene i § 7 i bekendtgørelse nr. 1342 af 2. december 2010 om tvangsprotokoller og optegnelser samt registrering og indberetning af tvang samt udskrivningsaftaler og koordinationsplaner på psykiatriske afdelinger. ”

1. Om anvendelse af fysisk magt

Det fremgår af udtalelserne fra Region Hovedstadens Psykiatri og Sundhedsstyrelsen, at den omhandlede dreng var dagpatient. Han var således ikke omfattet af psykiatrilovens bestemmelser.

Ministeriet har i sine bemærkninger erklæret sig enig heri.

Region Hovedstadens Psykiatri og Sundhedsstyrelsen har i den forbindelse henvist særligt til Betænkning nr. 1068/1986: Principbetænkning om tvang i psykiatrien, del 2, hvoraf det på s. 499-501 bl.a. fremgår:

”Det centrale område for lovens regler er de psykiatriske sygehuse og sygehusafdelinger. Det svarer nøje til sindssygelovens regler. Lovens anvendelsesområde har ikke givet anledning til offentlig kritik eller større afgrænsningsvanskeligheder, men der eksisterer dog nogle problemer, som bør søges afklaret. Spørgsmålet om hvilken vægt man skal lægge på, om en patient er indlagt på psykiatrisk afdeling eller har status som daghospitalspatient eller eventuelt nathospitalspatient har i praksis givet anledning til nogen tvivl. Grænsen mellem indlagt og udskrevet udviskes ved sådanne mellemformer og gør det mindre enkelt at tage stilling til, om en patient kan tvangstilbageholdes, eller om den rette fremgangsmåde er tvangsindlæggelse, hvis tvangsforanstaltninger er påkrævede.

...

En daghospitalspatient er en ambulant patient, som dagligt kommer til behandling, tilsyn og ofte tillige for at arbejde i terapi eller værksted på sygehuset, men som har egen bolig uden for sygehuset, hvor han opholder sig resten af døgnet. Daghospitalspatienter er udskrevet af sygehuset. Daghospitalspatienter er følgelig ikke omfattet af lovens regler om tvangstilbageholdelse, tvangsbehandling eller anden tvangsanvendelse. En daghospitalspatient kan kun komme ind under dette regelsæt ved påny at blive indlagt, være

sig frivilligt eller ved tvangsindlæggelse, jfr. lovudkastets §§ 4-5. Tvangsindlæggelse vil da foregå helt i overensstemmelse med de sædvanlige regler om fremgangsmåden, jfr. lovudkastets §§ 11-13. ”

I udtalelserne fastslås det, at der siden vedtagelsen af psykiatriloven fra 1989, som den nævnte betænkning dannede grundlaget for, har været enighed om definitionen af at være ”indlagt”.

Sundhedsstyrelsen konkluderer på denne baggrund, ”at der ikke med hjemmel i psykiatriloven kan anvendes tvangsforanstaltninger i forhold til patienten i den pågældende sag (...)”.

Region Hovedstadens Psykiatri konkluderer, ”at psykiatrilovens bestemmelse om fysisk magtanvendelse ikke finder anvendelse”.

Ministeriet anfører tillige følgende:

”Magtanvendelse på de psykiatriske afdelinger kan have hjemmel i andre regler, der gælder ved siden af psykiatriloven, herunder fx straffelovens bestemmelser om nødværge og nødret, og i visse tilfælde i forbindelse med håndhævelse af afdelingens husorden. Det er imidlertid ministeriets vurdering ud fra de givne oplysninger, at det pågældende indgreb heller ikke falder ind under disse bestemmelser.

Det er på den baggrund ministeriets vurdering, at der ikke har været hjemmel til at foretage det pågældende indgreb. ”

Jeg er enig i det anførte om, at psykiatrilovens bestemmelser ikke finder anvendelse på dagpatienter. Jeg er endvidere enig med ministeriet i, at der ikke er holdepunkter for, at indgrebet kunne foretages med hjemmel i reglerne om nødret eller nødværge.

Jeg anser det på den baggrund for meget kritisabelt, at Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center Bispebjerg anvendte tvang i den omhandlede sag.

Jeg anmoder Region Hovedstadens Psykiatri om at sikre, at medarbejderne på Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center Bispebjerg bliver instrueret i de gældende regler på området.

2. Om indberetningspligt og tvangsprotokol

Sundhedsstyrelsen har i sin udtalelse anført, at ”[d]a patienten ikke er indlagt på psykiatrisk afdeling er den fysiske magtanvendelse ikke udøvet med hjemmel i psykiatriloven, hvorfor der ikke er krav om udfyldelse af tvangsprotokol eller indberetning til Sundhedsstyrelsen”.

Det fremgår af Region Hovedstadens Psykiatris svar, at regionen deler Sundhedsstyrelsens opfattelse.

Ministeriet har i sine bemærkninger givet udtryk for samme opfattelse, men tilføjet, at det følger af ”journalføringsreglerne, at der skal foreligge udførlige journalnotater over indgrebet”.

Jeg er enig i, at bekendtgørelsen, der regulerer området (bekendtgørelse nr. 1342 af 2. december 2010 om tvangsprotokoller og optegnelser samt registrering og indberetning af tvang samt udskrivningsaftaler og koordinationsplaner på psykiatriske afdelinger) ikke omfatter det omhandlede tilfælde, da der er tale om en dagpatient, som ikke er omfattet af psykiatrilovens bestemmelser.

Jeg har fra Børne- og Ungdomspsykiatrisk Center Bispebjerg modtaget kopi af de journalnotater, som afdelingen har foretaget i sagens anledning.

Jeg finder disse notater fyldestgørende og foretager mig derfor ikke mere i denne forbindelse.